

כניסה לרצועת עזה

ג"א הוא יליד עזה ותושב ירושלים, בן 41 שנים, נשוי ואב לארבעה, העובד בעיריית ירושלים. הוא פנה למוקד ביולי 2002 לאחר שבקשותיו לקבל אישור כניסה לעזה, לסעוד את אימו החולה, סורבו. אימו בת ה-72 היא אלמנה הסובלת מדיכאון וממחלות כרוניות קשות הפוגעות בתפקודה. לאחר פניות חוזרות של המוקד הצליח ג"א לקבל אישור לבקר בעזה ואכן ביקר אצל אימו משך יומיים באוקטובר 2002 ושלושה ימים במאי 2003. בספטמבר 2003 ביקש המוקד להסדיר לג"א אישור כניסה נוסף אך נתקל בסירוב מוחלט, בנימוק שג"א לא עומד בקריטריונים. המוקד פנה, לפיכך, ללשכת היועץ המשפטי של עזה כדי שיתערב בהחלטה, שנראתה על פניה בלתי סבירה. משיחות טלפון עם לשכת היועץ המשפטי נודע למוקד כי היועץ אינו רואה עצמו כמי שיכול לבקר את החלטת הרשויות או להעמידן במבחן הדין ומטרתו היא, לכל היותר, לתווך בין עורכי דין לרשויות. המוקד התעקש וניסה להשיג את היועץ המשפטי עצמו בטלפון, אך לשווא. לאחר שגם מכתב לבריור העניין נותר ללא מענה, הגיש המוקד עתירה לבג"ץ, בה ביקש ממפקד כוחות צה"ל ברצועת עזה להתיר לג"א את הכניסה לעזה ולהסביר מדוע הוא נוקט במדיניות גורפת במתן האישורים ולא מחליט לגופה של כל בקשה. בתשובה לעתירה הותר לג"א להיכנס לעזה ובכך ביקשה המדינה לפתור את עצמה מהדיון בתיק. אך המוקד דרש דיון והסבר בשאלה הכללית יותר: מדוע אין מתירים לפלסטינים תושבי ישראל ואזרחיה להיכנס לחבל עזה? עד רגע כתיבת שורות אלה לא נתקבלה תשובה עניינית לשאלה זו והנושא יידון בבג"ץ, ככל הנראה, בספטמבר 2004.

(תיק 17936)

כבכל תחומי החיים גם נושא כניסתם ויציאתם של פלסטינים מרצועת עזה ואליה מהווה כר נרחב להתעמרויות והחלטות שרירותיות לרוב. כפי שנסקר בדוח השנתי הקודם, המעבר בין שטחי הגדה לעזה, המוגדרים בהסכמי אוסלו כיחידה מדינית וטריטוריאלית אחת, הפך להיות כמעט בלתי אפשרי.⁷ מאז כינון הסכם הביניים בין ישראל לאש"ף, אסר הצבא הישראלי על כניסת ישראלים לשטחי הרשות בעזה. אולם, לאיסור זה היו יוצאי דופן אשר טיפול הרשויות בהם הלך ופחת עד שנפסק כמעט לחלוטין עם תחילת האינתיפאדה הנוכחית. רק הסדר משפחות חצויות, במקרים בהם אחד מבני הזוג הוא ישראלי והאחר פלסטיני, נותר בתוקף, אולם למקוטעין. האיסור על כניסה לעזה נובע, לטענת המדינה, מטעמים ביטחוניים. המניע של הרשויות הישראליות הוצג בדיון בבג"ץ בעתירתם של חברי כנסת שביקשו להיכנס לשטחי הרצועה.⁸ בדיון טענה המדינה כי אין היא יכולה להגן על ישראלים הנמצאים בתוך שטחי הרשות הפלסטינית במקרה שיאונה להם רע ולכן עליה לאסור על כניסתם. אם אמנם טענה זו נכונה לגבי חברי כנסת העושים את דרכם לעזה, הרי שקשה לקבלה כשהמדובר בפלסטיני המבקש להיכנס לעזה כדי לסעוד את אימו החולה, להשתתף בחתונת בן-דודו או לנחם קרובי משפחה אבלים. האיסור על פלסטינים החיים בישראל או במזרח ירושלים להיכנס לעזה מעורר חשד ששיקולי המדינה נגועים במניעים זרים והוא נועד לפצל ולשבור את המרקם החברתי הפלסטיני לקבוצות קטנות, מבודדות ונצורות. חשד זה מתעצם כאשר בוחנים את המדיניות כלפי יהודים ופלסטינים בנושא הכניסה לרצועת עזה: היהודים הנכנסים לרצועת עזה (להתנחלויות) נמצאים בסכנת חיים ובכל זאת כניסתם מותרת; פלסטינים, גם אם גדלו ברצועת עזה, אינם יכולים להיכנס.

התקווה היא שהדין העקרוני בבית המשפט הגבוה לצדק על מדיניות הצבא יוכל לסייע בפתרון מצוקותיהם של פלסטינים רבים נוספים שכניסתם לרצועת עזה נמנעת.

א"ק היא ילידת עזה שקיבלה מעמד של תושבות קבע בישראל מכוח נישואיה לתושב ירושלים. בשנת 1985 התגרשה א"ק מבעלה, חזרה לעזה ונישאה לתושב המקום שנפטר בשנת 1996. לזוג נולד ילד. כתושבת ישראל התגוררה א"ק בעזה עם בעלה ובנם, שנולד בעזה, מכוח היתרים תקופתיים. האינתיפאדה הנוכחית הרחיקה את א"ק ממחסום ארז והיא נותרה בעזה, עם בנה, ללא היתר. בבואה לחדש את ההיתר בספטמבר 2002 נדחתה בקשתה. נוהל משפחות חצויות תקף, על פי הצבא, רק כשבני הזוג חיים ואילו הליך איחוד בין אם לבנה אינו קריטריון לקבלת היתר

שהייה. א"ק אולצה לחזור לירושלים ולהשאיר את בנה עם קרובי משפחה בעזה. באוקטובר 2002 נפצע בנה של א"ק בתאונת דרכים קשה ואושפז בבית חולים בעזה. בעקבות האירוע קיבלה א"ק היתר כניסה מיוחד לעזה לפרק זמן של יומיים. עקב מצבו של בנה הותר לא"ק לשוב ולבקר בעזה פעמיים נוספות, תקופות זמן קצובות. במכתב שנשלח מלשכת היועץ המשפטי של רצועת עזה נכתב, כי לפי מנהג האסלאם והדין השרעי שייך הילד היתום למשפחת אביו ולכן, על פי החוק, לא חייבת א"ק לשהות עם בנה. למרות החוק בחרה א"ק לנצל את ההזדמנות של היתר כניסה לעזה כדי להיכנס ולהישאר עם בנה, שם היא נמצאת עד רגע כתיבת שורות אלה, באופן בלתי חוקי לכאורה ומבלי שתוכל לצאת לירושלים מחשש שדרכה חזרה תיחסם. (תיק 22979)

יציאה מהשטחים לחוץ לארץ

את המסוכנות של היציאה מהארץ - מונעת מהיוצא לשמש שליח לארגונים מסוכנים - ומאפשרת לצבא להתיר את היציאה. אולם, נראה כי דרישה זו מהווה למעשה נדבך במדיניות הטרנספר השקט הנהוג על ידי ישראל ושמטרתו לעודד את היוצאים להיערך לשהייה ממושכת אשר במהלכה אולי יוותרו על השיבה לביתם.

במהלך שנת 2003 טיפל המוקד בכ-200 פניות של אנשים שביקשו לצאת לחו"ל ונתקלו בסירוב מצד הרשויות. בלמעלה ממחצית המקרים הביאה התערבות המוקד לשינוי ההחלטה אצל הרשויות ולמתן אישור יציאה לפונה. העובדה כי ברוב המקרים ההחלטה

יציאתם של פלסטינים משטחי הגדה ורצועת עזה לירדן או למצרים היתה ועדיין נתונה, מאז ראשית הכיבוש, בידי הצבא הישראלי. כאשר מבקש הצבא ללחוץ על האוכלוסייה בשטחים הוא מכביד את עולו גם במעברי הגבול ואנשים המבקשים לצאת לחו"ל ללימודים, לטיפולים רפואיים או לביקור בני משפחה נאלצים לשוב על עקבותיהם. פלסטינים שיציאתם נאסרת יכולים לפנות לרשויות בבקשה לעיון מחדש בהחלטה רק מקץ חצי שנה וביקור שתוכנן לתאריך מסוים יכול להידחות שנים ולעתים אף לא לצאת אל הפועל לעולם. בתנאים מסוימים מתנות הרשויות את היציאה מהארץ במעין גלות מרצון. על העוזב להתחייב לכך שאינו מתכוון לחזור לשטחים משך פרק זמן שרירותי כלשהו, לרוב שנתיים או שלוש, כפי שדורש הצבא. לכאורה, דרישה זו מבטלת

7 המוקד להגנת הפרט, דו"ח פעילות לשנת 2002, עמ' 46-47.

8 בג"ץ 9293/01, ברקה ואח' נ' שר הביטחון ואח'.